

“El turista d'Auschwitz visita les ruïnes de l'horror en pantalons curts”

La francesa Yasmina Reza qüestiona la memòria històrica en la seva última novel·la, ‘Serge’

JORDI NOPCA
BARCELONA

“Travessem la sala on es gasejava, amb les parets ratllades de traces d'esgarrapades que tothom fotografia, travessem la sala del crematori, veiem, darrere d'un cordó, els forns, les vies, els carretons metàl·lics reconstituïts a partir de materials originals (ho he llegit al plafó al sortir) i sortim aspirats per la llum i el fullatge frondós dels arbres”. El narrador de *Serge*, la nova novel·la de Yasmina Reza, descriu amb aquestes paraules el trànsit entre l'horror i la frivolitat turística durant una visita al camp de concentració d'Auschwitz-Birkenau, a Polònia.

Publicada per Anagrama –traduïda per Oriol Sánchez Vaqué en l'edició catalana–, la ficció de la dramaturga i narradora planteja una mirada caústica i alhora tendra a una família, els Popper, jueus francesos no practicants d'origen hongarès. “El meu primer impuls era escriure un llibre sobre el turisme –explicava ahir a l'Institut Francès de Barcelona–. De seguida em vaig adonar que era un tema molt gros i que no el podia abordar de forma general. Em va semblar que Auschwitz era l'escenari perfecte per descriure l'element guinyolesc del turisme”.

És divertida, la mala llet?

És la filla del *Serge*, la Joséphine, qui organitza l'expedició familiar a Auschwitz. Després de la mort de la Marta, la seva àvia, convenç el *Serge* i els seus germans –la Nana i el Jean– per fer una visita al lloc on va morir la família hongaresa de la difunta. Dels tres, la Nana és l'única que té una vida més o menys estable: tant el Jean, narrador de la història, com el *Serge* passen per moments sentimentals delicats. “Els meus personatges tenen tendència a ser excessius. No giren gaire rodó, a vegades fins i tot gairebé deliren –va comentar Reza–. La mala llet em sembla divertida. Quan escric no pretenc fer riure a ningú, em surt de forma natural”. L'autora, que s'ha inspirat en detalls familiars per construir la novel·la (els seus pares eren d'origen jueu), assegura que no té “una posició de sarcasme en relació amb els personatges”. “Sempre em col·loco al seu nivell, no estic per sobre d'ells –va continuar ahir–. El sentit de la vida és inseparablement còmic i tràgic. La meua visió s'aparta una mica de la normalitat, potser per això acabo ressaltant-ne els de-

Yasmina Reza (Nantes, 1959) va ser pregonera de Sant Jordi a Barcelona el 2017. PERE VIRGILI

talls més divertits”. Va citar, entre tres dels seus referents humorístics, Philip Roth, Saul Bellow i Isaac Bashevis Singer.

Nascuda a Nantes el 1959, Yasmina Reza va triomfar mundialment gràcies a la seva tercera obra de teatre, *Art* (1994), al voltant de la compra milionària d'un quadre blanc. Des de llavors ha publicat novel·les com *Babilònia* (2017) i llibres com *L'alba, el capvespre o la nit* (2007) –retrat de Nicolas Sarkozy–, ha signat el guió d'*Un déu salvatge*, de Roman Polanski (2011), i ha estrenat obres com *Bella figura* (2015).

A l'autora li preocupa el gir actual cap a la correcció política: “Fins ara no he tingut mai por d'escriure el que volia, però el món està entrant en una deriva que em neguiteja. Als Estats Units hi ha comitès que avaluen les pel·lícules i els llibres per comprovar que no s'ofenguin cap minoria. Aquesta policia del pensament m'inquieta. Jo no tinc previst autocensurar-me conscientment, però encara seria més greu si ho acabó fent de forma inconscient”. A *Serge*, en qualsevol cas, l'escriptora no es mossega la

Excés
“Els meus personatges tenen tendència a ser excessius”

llengua. La idea principal del periple familiar és homenatjar els parents hongaresos. “Unes persones que no havíem conegut mai, de qui no havíem sentit a parlar mai fins llavors i la desgràcia de les quals semblava haver trasbalsat la vida de la nostra mare –escriu–. Però era la nostra família, havien mort perquè eren jueus, havien conegut el destí d'un poble i nosaltres en rebíem l'herència, i en un món ebri de la paraula memòria, semblava deshonros rentar-se'n les mans”.

Els rastres de l'extermini

“Una de les meves intencions quan escrivia la novel·la era qüestionar la paraula memòria –va admetre ahir–. Volem fer creure a la gent que pot viure els records dels altres com si fossin seus. La memòria es construeix no només intel·lectualment, sinó també amb les experiències i els sentiments”. A Auschwitz, els Popper es van trobant plafons on hi ha escrit: “Recorda-ho”. “Com has de recordar un lloc on no has estat mai? –va demanar Reza–. A França hi ha, ara mateix, una espècie de deliri per les commemoracions, una

obligació de perpetuar la memòria que em sembla contraproduent, perquè no està vinculada a un esforç de reflexió”.

“El turista d'Auschwitz visita l'horror en pantalons curts –va sentenciar–. Quan surti del camp anirà a menjar alguna cosa i, a la nit, de tornada a Cracòvia, probablement assistirà a alguna festa”. L'aproximació de Yasmina Reza s'afegeix a la d'altres novel·les on la memòria sobre l'intent d'extermini del poble jueu és central, com ara *El monstre de la memòria* de Yishai Sarid (Club Editor, 2020), protagonitzada per un guia al Museu de l'Holocaust, a Auschwitz. L'escriptora va recordar ahir que si encara es poden visitar camps de concentració “és gràcies a la ciència i els productes químics que conserven els cabells i els teixits exposats, però també els rails de tren i fins i tot els edificis”. “¿Cal que continuem fent durar tots aquests elements de manera artificial? –va preguntar–. Fins quan volem que les coses continuïn així?”. La novel·la no ofereix una resposta definitiva. Així i tot, les preguntes que l'autora planteja incomoden el lector. ■